

SO'LAK BEZLARINI TISH UCHUN AHAMIYATI

Deqonova Sitora

Buxoro Innovatsion Ta'lim va Tibbiyot Universiteti

Annotatsiya: Bu maqolada so'lak bezlarini tish uchun ahamiyatlari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: So'lak, sog'lom holat.

So'lak-bu bizning og'iz bo'shlig'imizda doimiy ravishda mavjud bo'lgan biologik suyuqlik (bu ikkinchisi uchun tabiiy muhitni tashkil qiladi). So'lak og'iz bo'shlig'i bilan bog'liq barcha fiziologik jarayonlarda ishtirok etadi – bu ovqat hazm qilish, og'iz bo'shlig'ini tozalash va tishlarning minerallar bilan to'yinganligi. So'lak bezlarining sekretsiya faolligi notekis bo'lib, bir necha omillar ta'sirida o'zgaradi. Ularning asosiylari yosh (keksa yillarda So'lak kamayadi), ochlik yoki to'yish holati, asabiy hayajon, uxlash yoki uyg'onish. Qizig'i shundaki, biz uxlayotganimizda, chiqarilgan tupurik miqdori allaqachon 80-90 foizga kamayadi. So'lak deyarli butunlay emalimizdagi minerallar muvozanatini saqlash, shuningdek og'iz bo'shlig'ini agressiv kimyoviy ta'sirlardan himoya qilish va uni tozalash uchun javobgardir. So'lakimizning 99,4 foizi g'alati suvdur. Qolgan 0,6 foizi turli xil organik va noorganik birikmalardir. Ikkinchisidan fosfat va kaltsiy, kaliy va natriy birikmalari eng muhim hisoblanadi. Aslida, bizning tupurikimiz minerallar bilan to'yingan eritmadir. Aynan shu holat og'iz bo'shlig'imizni sog'lom holatda saqlash uchun maqbul sharoitlarni ta'minlaydi. So'lakdagi asosiy birikmalarning o'ziga xos tarkibining pasayishi bilan biz tez orada og'iz bo'shlig'ining turli xil kasalliklaridan aziyat chekishni boshlashimiz ajablanarli emas. Uning fosfatlar va kaltsiy birikmalari bilan to'yinganligi bu elementlarning emaldan "yuvilishini" oldini oladi, chunki ular ular jismonan tupurikda erimaydi. Bundan tashqari, teskari jarayon ham sodir bo'ladi – ya'ni bu minerallarning ionlarini emalning o'ziga integratsiya qilish.

Buning uchun barcha shartlar bajariladi: tupurikdagi elementlarning maksimal konsentratsiyasi va ularning tish emalidagi o'ziga xos tarkibi ancha past. Ilmiy tilda og'iz bo'shlig'ida adsorbsiya jarayoni doimiy ravishda davom etadi. Tishlarimizning minerallashuvida tupurikning hal qiluvchi roli ko'p marta klinik va eksperimental tarzda isbotlangan. Buni radioaktiv izotoplardan foydalangan holda tajribalar o'tkazish orqali aniq ko'rish mumkin. Bu bizning tupurigimizdan fluor, fosfor va kaltsiy ionlarining faol oqimi bo'lib, tishlarning to'g'ri "pishishini" ta'minlaydi. Asosan, tupurik-bu og'iz bo'shlig'ining normal ishlashini ta'minlaydigan tuzilgan kolloid tizim. So'lakning chidamli xususiyatlari haqida gapirganda, birinchi navbatda antibakterial, immunologik va mexanik xususiyatlar ajralib turadi. Uning doimiy faol aylanishi nafaqat agressiv mikroflorani va oziq-ovqat qoldiqlarini yuvishni ta'minlaydi. Bu himoya funktsiyalarining bir qismi Yuklangan shilliq qavatimizni quritishga imkon bermaydi. Shu bilan birga, So'lak bezlarining doimiy faol sekretor ishi tufayli og'iz bo'shlig'ini o'z-o'zini tozalash jarayoni sodir bo'ladi. So'lakning antiseptik xususiyatlari laktoperoksidaza va Lizozim kabi oqsil birikmalarini ta'minlaydi. Muhim xususiyatlarning bunday jiddiy ro'yxati bilan uning samaradorligini pasayishiga olib keladigan har qanday buzilishlar muqarrar ravishda tish to'qimalarida va og'iz shilliq qavatida turli xil patologiyalarning rivojlanishiga olib keladi. So'lakning bufer sig'imi uning ishqorlar va kislotalarni o'chirish qobiliyatini anglatadi. Ushbu ko'rsatkichning sifati (tadqiqotlar isbotlaganidek) asosan bizning ovqatlanishimiz xususiyatini belgilaydi. Proteinli oziq-ovqat mahsulotlarining yuqori miqdori ushbu parametrlarni oshiradi va shu bilan birga tishlarning

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-MAY

ANDIJON, 2024

karios lezyonlar va boshqa salbiy ta'sirlarga chidamliligi oshadi. Oziq-ovqat tarkibidagi uglevodlarning yuqori miqdori, aksincha, bu koeffitsientni pasaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Wong David T. Salivary Diagnostic / T. Wong David. – Wiley-Blackwell, 2008. 320.
2. Denisov A. B. So'lak bezlari. So'lak/ A. B. Denisov tomonidan. M., 2000 yil. 362 s.
3. Frederick S. Anatomy and Physiology of the Salivary Glands/ S.Frederick, M.D. Rosen, J.Byron. – Bailey, – 2001. -437 so'm
4. Kardos T. klinik og'iz biologiyasi / T. Kardos ,D. Kayzer, A. V. Efremov, Y. I. Sklyanov. Novosibirsk: Sibmedizdat, 2003. 252 s.
5. Bader HI. Salivary diagnostics in medicine and dentistry: a review // Dent Today. – 2011. – Vol. 30. – №8. P46, 48-3. Review.